ରାମାୟଣ କଥା

ମଧୁସୂଦନ ରାଓ

ଲେଖକ ପରିଚୟ

ମଧୁସୂଦନ ରାଓ : ଭକ୍ତକବି ମଧୁସୂଦନ ରାଓ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ଆଦ୍ୟକାଳର ଜଣେ ପ୍ରମୁଖ ସ୍ରଷ୍ଟା । ଭାରତୀୟ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଦର୍ଶନ, ବୈଦିକ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ ଆଦର୍ଶର ପୁନଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ବହୁ ପ୍ରବନ୍ଧ ଓ କବିତା ରଚନା କରି ସେ ଆମ ସାହିତ୍ୟକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି । 'କବିତାବଳୀ', 'ବସନ୍ତ ଗାଥା', 'ସାହିତ୍ୟ କୁସୁମ' ଏବଂ 'ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ' ଇତ୍ୟାଦି ଲେଖକଙ୍କର ଜନପ୍ରିୟ ପୁସ୍ତକ । ତାଙ୍କ ରଚିତ 'ବର୍ଣ୍ଣବୋଧ' ସହିତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆ ସୁପରିଚିତ । ଏହି ଲେଖାରେ ସମଗ୍ର ରାମାୟଣର କଥା ଖୁବ୍ ସଂକ୍ଷେପରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ଅଯୋଧ୍ୟା ନାମରେ ଗୋଟିଏ ନଗରୀ ଅଛି । ସେଠାରେ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଦଶରଥ ନାମରେ ଜଣେ ରାଜା ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର ତିନି ରାଣୀ ଥିଲେ । କୌଶଲ୍ୟା, କୈକେୟୀ ଓ ସୁମିତ୍ରା । ଜ୍ୟେଷ୍ଠା ରାଣୀ କୌଶଲ୍ୟାଙ୍କର ପୁତ୍ର ରାମଚନ୍ଦ୍ର, ମଧ୍ୟମା ରାଣୀ କୈକେୟୀଙ୍କର ପୁତ୍ର ଭରତ, କନିଷ୍ଠା ରାଣୀ ସୁମିତ୍ରାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଓ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାମରେ ଦୁଇ ପୁତ୍ର ଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ରାମଙ୍କର ଏକାନ୍ତ ଅନୁଗତ ଥିଲେ ଏବଂ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ଭରତଙ୍କର ଅତିଶୟ ଅନୁଗତ ଥିଲେ । ଚାରି ଭାଇଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗଭୀର ସ୍ନେହ ଥିଲା ଏବଂ ରାମଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ନେହ ଓ ଭକ୍ତି କରୁଥିଲେ । ରାଜା ଦଶରଥ କ୍ରମେ ବୃଦ୍ଧ ହୋଇ ପଡ଼ିବାରୁ ସେ ରାମଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟ ଦେଇ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ସଂକଳ୍ପ କଲେ । ରାମଙ୍କୁ ରାଜା କରିବା ପାଇଁ ନାନା ଆୟୋଜନ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ରାମଙ୍କର ନାନା ସଦ୍‌ଗୁଣ ଦେଖି ପ୍ରଜାମାନେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତ ଥିଲେ, ସୁତରାଂ ତାହାଙ୍କର ଅଭିଷେକୋତ୍ସବ ବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରଚାରିତ ହେବାକ୍ଷଣି ସେମାନଙ୍କର ଆନନ୍ଦର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ । ଏହି ସମୟରେ ଦଶରଥଙ୍କର ମଧ୍ୟମା ରାଣୀ ମହା ବିପଦ ଘଟାଇଲେ । ସେ ପୂର୍ବେ ଏକଦା ପ୍ରାଣପଣେ ସେବାକରି ଦଶରଥଙ୍କୁ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରୁ ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ରାଜା ତାହାଙ୍କ ପ୍ରତି ଅତିଶୟ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଦୁଇଟି ବର ଦେବେ ବୋଲି ଅଙ୍ଗୀକାର କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କୈକେୟୀ ଆଜିଯାଏ କୌଣସି ବର ମାଗି ନଥିଲେ । ରାମ ରାଜା

ହେବେ ଏକଥା ଶୁଣି ମନ୍ଥରା ନାମରେ ଜଣେ ଦୁଷ୍ଟା ଦାସୀର କୁମନ୍ତ୍ରଣାରେ ପଡ଼ି କୈକେୟୀ ହଠାତ୍ ଦୁଇଟି ନିଷ୍ଠୁର ବର ମାଗି ବସିଲେ । ଗୋଟିଏ ବର ଏହି ଯେ, ଭରତ ରାଜା ହୁଅନ୍ତୁ ଏବଂ ଅପର ବର ଏହି ଯେ, ରାମ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ବର୍ଷ ନିମିତ୍ତ ବନକୁ ନିର୍ବାସିତ ହୁଅନ୍ତୁ । ଦଶରଥ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସତ୍ୟପରାୟଣ ଥିଲେ । ସେ କେବେହେଁ ସତ୍ୟ ଭଙ୍ଗ କରିନଥିଲେ । ସେ ପୂର୍ବେ ଦୁଇଟି ବର ଦେବେ ବୋଲି ଅଙ୍ଗୀକାର କରିଥିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହା ଲଙ୍ଘନ କରି ନପାରିଲେ । ସୁତରାଂ ରାମଙ୍କୁ ବନଗମନ କରିବାକୁ ହେଲା । ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତଲୋକ ଏହି ସମ୍ବାଦରେ ହାହାକାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଏବଂ ଘରେଘରେ କ୍ରନ୍ଦନର ରୋଳ ଉଠିଲା ।

ରାମ ମିଥିଳା ରାଜ୍ୟର ଅଧିପତି ଜନକଙ୍କର କନ୍ୟା ପରମା ସୁନ୍ଦରୀ ସର୍ବଗୁଣାଳଙ୍କୃତା ସୀତାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ରାମ ବନ ଯିବେ ଶୁଣି ସୀତା ଏବଂ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତାହାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଯିବା ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । ସେ ବାରମ୍ବାର ବାରଣ କଲେହେଁ, ସେମାନେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବନକୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ କଲେ । ପ୍ରିୟତମ ପୁତ୍ର ରାମଙ୍କର ବନବାସ କଷ୍ଟ କଥା ଭାଳିଭାଳି ଦଶରଥ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ । ଭରତ ଏ ସମୟରେ ମାତୁଳାଳୟରେ ଥିଲେ । ରାମଙ୍କର ବନବାସ ସମ୍ବାଦ ପାଇ ସେ ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଆସି ଦେଖିଲେ ଯେ ଗଭୀର ଶୋକର ଛାୟା ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଅନ୍ଧକାରମୟ କରି ରଖିଅଛି । ବ୍ୟଥିତ ଚିତ୍ତରେ ଭରତ ରାମଙ୍କୁ ଗୃହକୁ ଲେଉଟାଇ ଆଣିବା ନିମନ୍ତେ ବନକୁ ଗମନ କଲେ । ଚିତ୍ରକୂଟ ପର୍ବତରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଭରତ ଦେଖିଲେ ଯେ, ରାମ ସେଠାରେ ରାଜବେଶ ତ୍ୟାଗକରି ଋଷି କୁମାରମାନଙ୍କ ପରି ଦୀନ ଭାବରେ ଜୀବନଯାପନ କରୁଅଛନ୍ତି । ଭରତ ରାମଙ୍କର ଚରଣ ଧରି ଗୃହକୁ ଲେଉଟିବା ନିମିତ୍ତ ବ୍ୟାକୁଳ ଭାବରେ

ବାରମ୍ବାର ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । କିନ୍ତୁ ରାମ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସମ୍ମତ ନ ହୋଇ ପିତାଙ୍କର ଅଙ୍ଗୀକାର ପାଳନ କରିବା ନିମିତ୍ତ ବନରେ ରହିଲେ ଏବଂ ଭରତଙ୍କୁ ନାନାପ୍ରକାର ବୁଝାଇ ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ପଠାଇ ଦେଲେ । ନିର୍ଲୋଭ ଓ ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ ଭ୍ରାତୃଭକ୍ତ ଭରତ ଅଯୋଧ୍ୟାକୁ ଫେରି ଆସି ରାମଙ୍କର ପାଦୁକାକୁ ସିଂହାସନରେ ସ୍ଥାପନ କରି ରାମଙ୍କର ଦାସପ୍ରାୟ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଏବଂ ରାମଙ୍କ ପରି ରାଜଭୋଗ ପରିତ୍ୟାଗ କରି ବଲ୍‌କଳ ବସନ ପରିଧାନ ଓ ଫଳମୂଳାହାର କରି ଜୀବନଯାପନ କଲେ । ତାହାଙ୍କର ଏହି ପ୍ରକାର ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ ଓ ବୈରାଗ୍ୟ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ବିସ୍ମୟାନ୍ୱିତ ହୋଇ ଧନ୍ୟଧନ୍ୟ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ତଦନନ୍ତର ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପଞ୍ଚବଟୀ ବନକୁ ଗମନ କରି ସେଠାରେ ବାସ କଲେ । ରାମ ଓ ସୀତା ରାଜପୁତ୍ର ଓ ରାଜକନ୍ୟା ହେଲେ ହେଁ ସେମାନଙ୍କର ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ଏପରି ସ୍ନେହ ଥିଲା ଯେ ସେମାନେ ବନବାସ କଷ୍ଟକୁ କଷ୍ଟ ବୋଲି ମଣିନଥିଲେ । ପଞ୍ଚବଟୀରେ କିଛି ଦିନ ବାସ କଲା ଉତ୍ତାରୁ ଦିନେ ରାମ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମୃଗୟାର୍ଥ ବନକୁ ଯାଇଥିବା ସମୟରେ ଲଙ୍କାର ରାଜା ରାବଣ ଆସି ସୀତାଙ୍କୁ ହରଣ କରି ନେଇଗଲା । ଦୁର୍ମତି ରାବଣ ସୀତାଙ୍କୁ ତାହାର ରାଣୀ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଇ ନାନା ପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମହାସତୀ ସୀତା ତା'ର ପ୍ରଲୋଭନରେ ଭୁଲି ନଥିଲେ । ତହୁଁ ନିଷ୍ଠୁର ରାବଣ ତାଙ୍କୁ ବହୁ କଷ୍ଟ ଦେଲା, କିନ୍ତୁ ସୀତା କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ତାହାର

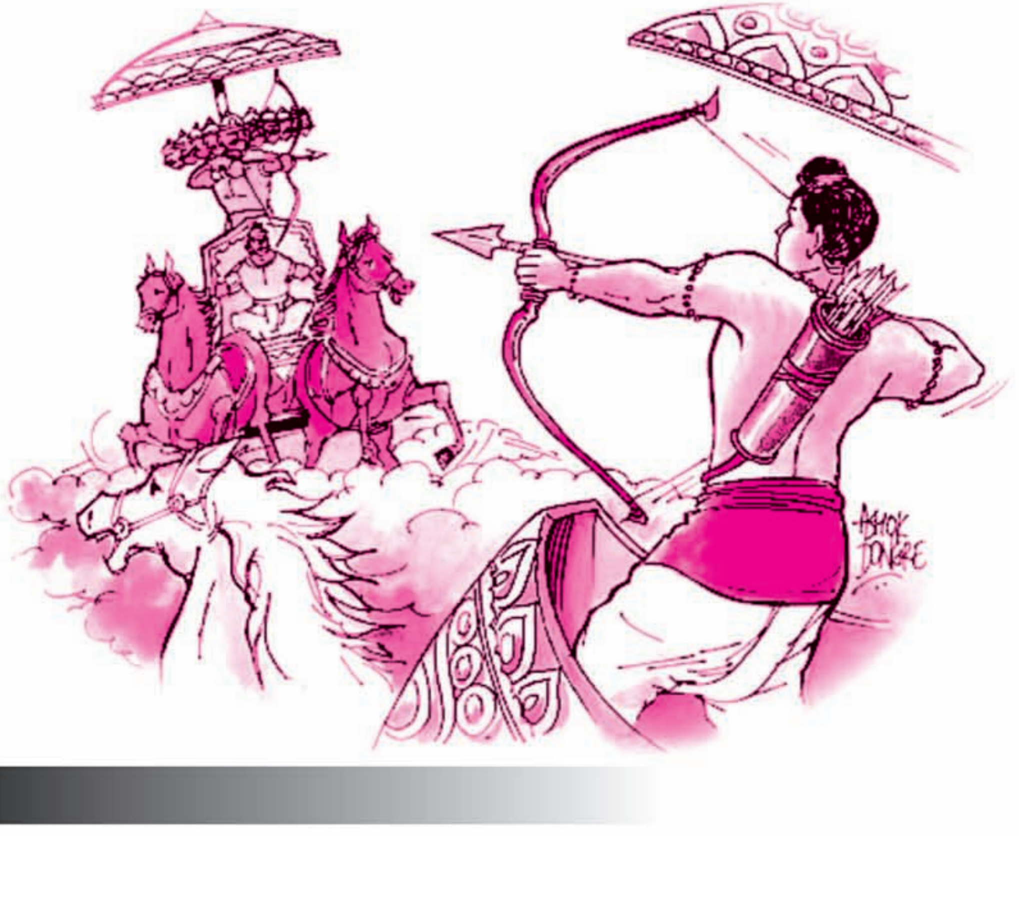

ଅନୁଗତା ହେଲେ ନାହିଁ । କେବଳ ରାମଙ୍କୁ ସର୍ବଦା ଧ୍ୟାନ କରି ସେହି ଭୀଷଣ ରାକ୍ଷସପୁରୀରେ ଦିନ ଯାପନ କରିଥିଲେ ।

ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମୃଗୟାରୁ ଫେରି ଆସି ସୀତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ନପାଇ ଶୋକରେ ଅଧୀର ହୋଇ ନାନାସ୍ଥାନରେ ତାହାଙ୍କର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାହାଙ୍କୁ ନ ପାଇବାରୁ କିଷ୍କିନ୍ଧ୍ୟାର ରାଜା ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ମିତ୍ରତା କରି ତାହାଙ୍କର ଅନୁଚରମାନଙ୍କୁ ସୀତାଙ୍କର ଅନୁସନ୍ଧାନାର୍ଥ ଦେଶଦେଶାନ୍ତରକୁ ପଠାଇଲେ । ସୁଗ୍ରୀବଙ୍କର ଅନୁଚର ବୀର ହନୁମାନ ଲଙ୍କା ଦ୍ୱୀପରେ ସୀତାଙ୍କର ଥିବାର ସମ୍ବାଦ ଆଣି ରାମଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନକଲେ । ସୁଗ୍ରୀବ ଓ ତାହାଙ୍କର ଅନୁଚରମାନଙ୍କୁ ଘେନି ରାମ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସେତୁଦ୍ୱାରା ସମୁଦ୍ର ପାରହୋଇ ଚାରୁହର୍ମ୍ୟଶାଳିନୀ ଉପବନଶୋଭିତା ଲଙ୍କାପୁରୀକୁ ଅବରୋଧ କଲେ । ରାମଙ୍କର ସହିତ ରାବଣର ଭୀଷଣ ସମର ହେଲା । ଏହି ରଣରେ ରାବଣର ବିଖ୍ୟାତ ବୀର ପୁତ୍ର ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ପ୍ରଭୃତି ମହାବୀରମାନେ ବିନଷ୍ଟ ହେଲେ । ପରିଶେଷରେ ରାବଣ ମଧ୍ୟ ରାମଙ୍କ ଶରରେ ବିନାଶପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ସତୀ ସୀତାଙ୍କର ନୟନ ବାରି କାଳାନଳପ୍ରାୟ ଲଙ୍କାପୁରୀକୁ ଭସ୍ମ କରିଦେଲା ।

ରାମ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତାଙ୍କୁ ଘେନି ଅଯୋଧ୍ୟା ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ କଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନରେ ପୁରବାସୀମାନେ ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଭରତ ଓ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ମହାଆନନ୍ଦରେ ରାମ ସୀତାଙ୍କୁ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରି ଗୃହକୁ ଘେନି ଗଲେ । କୌଶଲ୍ୟା ଓ ସୁମିତ୍ରାଙ୍କର ଚକ୍ଷୁ ଆନନ୍ଦରେ ଅଶ୍ରୁବର୍ଷଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । କୈକେୟୀ ରାମଙ୍କ ପ୍ରତି ନିଜର ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର ବିଷୟ ସ୍ମରଣ କରି ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ରାମ ସେ ସମସ୍ତ ଭୁଲିଯାଇ ତାହାଙ୍କ ପାଦ ବନ୍ଦନା କରି ଯଥୋଚିତ ଭକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କଲେ । ରାମ ରାଜ୍ୟଭାର ଗ୍ରହଣ କରି ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ପରମ ସୁଖରେ ପାଳନ କଲେ । ଏହିପରି କିଛି ଦିନ ଗତ ହେଲା ଉତ୍ତାରୁ ଦିନେ ରାମ ଶୁଣିଲେ ଯେ ସୀତା ଦେବୀ ରାବଣ ଗୃହରେ ଥିଲେ ବୋଲି ପ୍ରଜାମାନେ ତାହାଙ୍କର ନିନ୍ଦା କରୁଅଛନ୍ତି । ଏହି କଥା ଶୁଣି ରାମ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟଥିତ ହେଲେ । ସେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ସୀତାଙ୍କର ଚରିତ୍ର ନିଷ୍କଳଙ୍କ ଅଟେ, ତଥାପି ପ୍ରଜାରଞ୍ଜନ କରିବା ରାଜାର ଧର୍ମ । ଏହା ବିଚାରି ସେ ନିଜର ସୁଖଶାନ୍ତି ବିସର୍ଜନ କରି ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱା ସୀତାଙ୍କୁ ବର୍ଜନ କଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଭ୍ରାତାଙ୍କର ଆଦେଶରେ ସୀତାଙ୍କୁ

ସଙ୍ଗରେ ଘେନି ମହର୍ଷି ବାଲ୍ମୀକିଙ୍କ ତପୋବନରେ ରଖି ଆସିଲେ । ମହର୍ଷି ସୀତାଙ୍କୁ ନିଜ କନ୍ୟାତୁଲ୍ୟ ସ୍ନେହରେ ପାଳନ କଲେ । ବାଲ୍ମୀକି ମୁନିଙ୍କ ଆଶ୍ରମରେ ସୀତାଙ୍କର ଯମଜ ପୁତ୍ର ଜାତହେଲେ । ବାଲ୍ମୀକି ଏହି ଦୁଇ ଶିଶୁଙ୍କୁ କୁଶ ଓ ଲବ ନାମ ଦେଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟା ଓ ରାଜଧର୍ମ ବିଷୟରେ ଶିଖାଇ ସେ ରାମ ଓ ସୀତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ମହାକାବ୍ୟ ରଚନା କରି ସେମାନଙ୍କୁ ତାହା ଗାଇବାକୁ ଶିଖାଇଲେ ।

ତଦନନ୍ତର ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଅଶ୍ୱମେଧ ଯଜ୍ଞ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବାକୁ ସଂକଳ୍ପ କଲେ । ଧର୍ମପତ୍ନୀବିନା ଏହି ଯଜ୍ଞ ସାଧିତ ହୁଏନାହିଁବୋଲି ତାହାଙ୍କର ପାତ୍ରମିତ୍ରମାନେ ଦ୍ୱିତୀୟବାର ବିବାହ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବାରମ୍ବାର ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦ୍ୱିତୀୟ ଦାର ପରିଗ୍ରହ ନ କରି ସୀତାଙ୍କର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୟୀ ମୂର୍ତ୍ତିଗଠନ କରି ଯଜ୍ଞାନୁଷ୍ଠାନ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ଦେଶଦେଶାନ୍ତରରୁ ମୁନିଋଷିମାନେ ଆମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଯଜ୍ଞସ୍ଥାନକୁ ଆଗମନ କଲେ । ମହର୍ଷିବାଲ୍ମୀକି ମଧ୍ୟ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ କୁଶ ଓ ଲବଙ୍କୁ ଘେନି ଯଜ୍ଞସ୍ଥାନରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ମହର୍ଷିବାଲ୍ମୀକିଙ୍କ ଆଦେଶମତେ କୁଶ ଓ ଲବ ଯଜ୍ଞ ସ୍ଥାନରେ ରାମାୟଣ ଗାନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ମଧୁର ଗାନ ଶୁଣି ସମସ୍ତେ ମୋହିତ ହୋଇଗଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଆବୃତ୍ତିରେ ରାମସୀତାଙ୍କର ରୂପ ସାଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ରାମ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ବାଲ୍ମୀକିଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ପରିଚୟ ପଚାରିଲେ । ମହର୍ଷିଙ୍କଠାରୁ ସୀତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ସମ୍ବାଦ ପାଇ ରାମ ସୀତାଙ୍କୁ ଆଣିବା ନିମିତ୍ତ ଆଦେଶ କଲେ । ସୀତା ରାମଙ୍କର ଆହ୍ୱାନ ବାର୍ତ୍ତା ଶୁଣି ଆନନ୍ଦିତା ହୋଇ ଯଜ୍ଞ ସ୍ଥାନକୁ ଆସିଲେ । ବାଲ୍ମୀକି ସୀତାଙ୍କୁ ସଭା ମଧ୍ୟକୁ ଘେନିଗଲେ । ସୀତା ଭକ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନ୍ତରରେ ରାମଙ୍କର ଚରଣ ବନ୍ଦନା କରି ଦଣ୍ଡାୟମାନ ରହିଲେ । ତାହାଙ୍କର ଶିରୀଷ-କୋମଳ ସୁକୁମାର ତନୁ ଚିନ୍ତାରେ ଶୁଷ୍କ ଓ କୃଶ ହୋଇଅଛି ଦେଖି ରାମଙ୍କର ହୃଦୟ ବିଚଳିତ ହେଲା । ବାଲ୍ମୀକି ସଭାମଧ୍ୟରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ କହିଲେ, ''ସୀତାଦେବୀ ପରମାସତୀ, ରାମଚନ୍ଦ୍ର ତାହାଙ୍କୁ ପୁନର୍ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛନ୍ତି । ପୁରବାସୀମାନେ ଏ ବିଷୟରେ ଅନୁମତି ଦିଅନ୍ତୁ । ବାଲ୍ମୀକିଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ସାଧୁ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ତଥାସ୍ତୁ ବୋଲି କହିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅବିଶ୍ୱାସୀ କୁଟିଳ ପ୍ରକୃତିର ଲୋକମାନେ କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଲେନାହିଁ । ସୀତାଦେବୀ ଖଳଲୋକଙ୍କର ଅବିଶ୍ୱାସରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମର୍ମାହତ ମୂର୍ଚ୍ଛିତାହୋଇ ଭୂତଳରେ ବାତାହତ କଦଳୀ ବୃକ୍ଷ ପ୍ରାୟ ପଡ଼ିଗଲେ ଏବଂ ସହସା ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ ।

ଏଥିଉତ୍ତାରେ ଶ୍ରୀରାମ ଘୋର ଦୁଃଖରେ କିଛିକାଳ ସଂସାରରେ ରହି ମାନବଲୀଳା ସମ୍ବରଣ କଲେ ।

ସୂଚନା :

ରାମାୟଣ	–	ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥଟିକୁ ମହାକବି ବାଲ୍ମୀକି ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏଥିରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଜୀବନ କଥା ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି ।
ଅନୁଗତ	–	ବିଶ୍ୱସ୍ତ, ଯେ ସଂପୃକ୍ତ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କର କଥା ମାନି ଚଳନ୍ତି
ଅନୁରକ୍ତ	–	ଅନୁରାଗୀ, ପ୍ରିୟ
ଅଙ୍ଗୀକାର	–	ପ୍ରତିଜ୍ଞା, ଶପଥ, ସମ୍ମତ
ସର୍ବଗୁଣାଳଙ୍କୃତା	–	ଯାହାଠାରେ ସମସ୍ତ ସୁଗୁଣ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ (ସ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗ)
ପାଦୁକା	–	କଠାଉ, ଜୋତା
ତଦନନ୍ତର	–	ତାହାପରେ
ପଞ୍ଚବଟୀ	–	ବର, ଅଶ୍ୱତ୍ଥ, ବେଲ, ଅଶୋକ, ଅଁଳା ବୃକ୍ଷଥିବା ବନକୁ ପଞ୍ଚବଟୀ କହନ୍ତି । ପୌରାଣିକ ଯୁଗର ଏକ ଅରଣ୍ୟ ।
ବସନ	–	ବସ୍ତ୍ର, ପିନ୍ଧିବା ଲୁଗା
ଦୁର୍ମତି	–	ମନ୍ଦମତି, ଦୁଷ୍ଟଲୋକ
କିଷ୍କିନ୍ଧ୍ୟା	–	ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟର ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଅଞ୍ଚଳ । ଏହାର ରାଜା ଥିଲେ ବାଳୀ ।
ଦାର	–	ପତ୍ନୀ, ସ୍ତ୍ରୀ, ଭାର୍ଯ୍ୟା
ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ	–	ରାବଣର ବଡ଼ ପୁଅ
କାଳାନଳ	–	ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଅଗ୍ନି, ଭୟଙ୍କର ନିଆଁ
ଯମଜ	–	ଯାଆଁଳା

ଅଭ୍ୟାସ

୧. ଉତ୍ତର କୁହ ।

(କ) ରାମଙ୍କ ବନଗମନ ଖବର ପାଇ ଅଯୋଧ୍ୟାବାସୀ କାହିଁକି କ୍ରନ୍ଦନ କଲେ ?

(ଖ) କୈକେୟୀ ଦଶରଥଙ୍କୁ କେଉଁ ଦୁଇଟି ବର ମାଗିଥିଲେ ?

(ଗ) ଦଶରଥ କେଉଁ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ ?

(ଘ) ଭରତ ଚିତ୍ରକୂଟରୁ ଫେରି କି ଭଳି ରାଜ୍ୟ ଶାସନ କଲେ ?

(ଙ) ସୀତା ବାଲ୍ମୀକି ଆଶ୍ରମରେ କାହିଁକି ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ ?

୨. **ପାଞ୍ଚଟି ବାକ୍ୟରେ ଉତ୍ତର ଲେଖ ।**

(କ) ସୀତା ଲଙ୍କାଗଡ଼ରେ ଥିବାର ଖବର ରାମଚନ୍ଦ୍ର କିପରି ପାଇଲେ ?

(ଖ) ରାବଣଙ୍କୁ 'ଦୁର୍ମତି' ବୋଲି କହିବାର କାରଣ କ'ଣ ?

(ଗ) ରାମାୟଣରୁ ଭ୍ରାତୃଭକ୍ତିର କି ସୂଚନା ମିଳେ ?

(ଘ) ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିବାହ କରିବା ପାଇଁ କେଉଁମାନେ ଓ କାହିଁକି ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ?

(ଙ) ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଲବକୁଶଙ୍କର ପରିଚୟ କିପରି ପାଇଲେ ?

୩. **ସରଳ ଭାଷାରେ ବୁଝାଇ ଲେଖ ।**

(କ) ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତଲୋକ ଏହି ସମ୍ବାଦରେ ହାହାକାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଏବଂ ଘରେ ଘରେ କ୍ରନ୍ଦନର ରୋଳ ଉଠିଲା ।

(ଖ) ତାହାଙ୍କର ଏହି ପ୍ରକାର ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗ ଓ ବୈରାଗ୍ୟ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ବିସ୍ମୟାନ୍ୱିତ ହୋଇ ଧନ୍ୟଧନ୍ୟ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

(ଗ) ସତୀ ସୀତାଙ୍କର ନୟନବାରି କାଳାନଳ ପ୍ରାୟ ଲଙ୍କାପୁରୀକୁ ଭସ୍ମ କରିଦେଲା ।

୪. **'କ' ସ୍ତମ୍ଭ ସହିତ ମେଳ ଖାଉଥିବା କଥାଗୁଡ଼ିକୁ 'ଖ' ସ୍ତମ୍ଭରୁ ବାଛି ଲେଖ ।**

'କ' ସ୍ତମ୍ଭ	'ଖ' ସ୍ତମ୍ଭ
ରାବଣ	ମନ୍ଥରା
ପଞ୍ଚବଟୀ	ଅନୁଚର
ଦୁଷ୍ଟଦାସୀ	ଲଙ୍କାପତି
ଦୁଇଟି ବର	ଅଙ୍ଗୀକାର
ହନୁମାନ	ସୀତା ହରଣ

୫. **ବାମପଟେ ତଳେ କେତେକ ଶବ୍ଦ ଦିଆଯାଇଛି । କୋଠରି ଭିତରେ ତାର ଅର୍ଥ ସୂଚାଉ ଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ଲେଖାଯାଇଛି । ବାମପଟ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ କୋଠରି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଶବ୍ଦରୁ ବାଛ ଓ ତାହାକୁ ନେଇ ବାକ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କର ।**

ଅନୁଗତ, ପାଦୁକା
ଅନୁରକ୍ତ, ଦୁର୍ମତି
କାଳାନଳ, ଯମଜ

ପ୍ରିୟ, ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଅଗ୍ନି, କଠାଉ
ବିଶ୍ୱସ୍ତ, ଯାଆଁଳା, ଦୁଷ୍ଟଲୋକ

୬. ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ କେତେକ ବିପରୀତାର୍ଥବୋଧକ ଶବ୍ଦ ମିଶାମିଶି ହୋଇ ରହିଛି । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବାଛି ସ୍ତମ୍ଭ ଆକାରରେ ସଜାଇ ଲେଖ । (ଉଦାହରଣ: ସୁଖ – ଦୁଃଖ)

ପ୍ରାଚୀନ, ଜ୍ୟେଷ୍ଠା, ଅନୁରାଗ, ସଦ୍‌ଗୁଣ, ଆନନ୍ଦ, ସନ୍ତୁଷ୍ଟ, ବିରାଗ, ନିରାନନ୍ଦ, ନବୀନ, ବଦ୍‌ଗୁଣ, ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ, କନିଷ୍ଠା

୭. ଲିଙ୍ଗ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଲେଖ ।

(ଯେପରି ପୁଅ – ଝିଅ)

ରାଜା, ଭାଇ, ପୁତ୍ର, ପିତା, କୁମାର, ବୃଦ୍ଧ, ନର

୮. ତଳ କୋଠରିରେ ଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଏକ ଅନୁଚ୍ଛେଦ ଲେଖ ।

ରାମଚନ୍ଦ୍ର, ଅଧୀର, ମୃଗୟା, ଶୋକ, ଅନୁସନ୍ଧାନ, କିଷ୍କିନ୍ଧ୍ୟା, ସୁଗ୍ରୀବ, ଚାରୁହର୍ମ୍ୟଶାଳିନୀ, ଅନୁଚର, ବୀର ହନୁମାନ, ସୀତା, ସେତୁ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ, ଲଙ୍କାପୁର

୯. ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ଦୁଇଟି ଲେଖାଏଁ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ଲେଖ ।

ପ୍ରାଚୀନ, ବସନ, କଠାଉ, ନିଆଁ, ନୟନ, ଦାର

୧୦. ରେଖାଙ୍କିତ ପଦମାନଙ୍କର ଅର୍ଥ ବୁଝାଉଥିବା କେତେକ ଶବ୍ଦ ବୃତ୍ତ ଭିତରେ ଲେଖାଯାଇଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପଦ ବ୍ୟବହାର କରି ସେହି ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ପୁଣିଥରେ ଲେଖ ।

(କ) କିନ୍ତୁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦ୍ୱିତୀୟ <u>ଦାର–ପରିଗ୍ରହ</u> ନ କରି ସୀତାଙ୍କର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୟୀ ମୂର୍ତ୍ତିଗଠନ କରି ଯଜ୍ଞାନୁଷ୍ଠାନ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

(ଖ) କିନ୍ତୁ ଅବିଶ୍ୱାସୀ କୁଟିଳ ପ୍ରକୃତିର ଲୋକମାନେ <u>କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ</u> ।

(ଗ) ପରିଶେଷରେ ରାବଣ ମଧ୍ୟ ରାମଙ୍କ ଶରରେ <u>ବିନାଶପ୍ରାପ୍ତ</u> ହେଲା ।

(ଘ) ରାମ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ସୀତାଙ୍କୁ ଘେନି ଅଯୋଧ୍ୟା <u>ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ</u> କଲେ ।

ନିରୁତ୍ତର
ଫେରିଲେ
ରହିଲେ
ବିନଷ୍ଟ
ବିବାହ

୧୧. ୫୦ଟି ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତର ଲେଖ ।

(କ) ଭରତଙ୍କ ଚରିତ୍ର ବିଷୟରେ ଲେଖ ।

(ଖ) କୁଶ ଓ ଲବ ଯଜ୍ଞସ୍ଥଳରେ କିପରି ଭାବେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ କଲେ ?

୧୨. ୧୦୦ଟି ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଲେଖ ।

ରାମାୟଣରୁ କେଉଁ ସୁଶିକ୍ଷା ମିଳୁଛି ?

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

- ରାମାୟଣ ଉପରେ ରଚିତ ବିଭିନ୍ନ ଗଳ୍ପ, କବିତା ସଂଗ୍ରହ କର ଓ ଅଧ୍ୟୟନ କର ।
- କବି ମଧୁସୂଦନ ରାଓଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀରୁ ତୁମକୁ ଭଲ ଲାଗୁଥିବା କବିତାଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ ।